

Analiza porównawcza:

a/. Analizę należy rozpocząć od wskazania bardzo istotnego sformułowania, zawartego w Jr 11,3b–4a: Bóg przez proroka mówi o **przymierzu**, jakie zawarł nie na Synaju, lecz **w dniu, gdy wyprowadzał**⁴⁷⁵ Izraelitów z ziemi egipskiej: «בְּיוֹם הוֹצִיאִי אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם». W Wj 6,7 znajduje się analogiczne określenie: „Ja יהוה Bóg wasz **wyprowadzający** was spod jarzma egipskiego”. Określenie „wyprowadzający spod jarzma egipskiego / z ziemi egipskiej” jest paralelne (a przez to równoważne!) do określenia „**będę Bogiem dla was**”. Tak jest też w Kpł 22,32n; Pwt 13,6; Sdz 2,12.

Z tą problematyką wiąże się jeszcze jedno określenie: „**Będziecie moim ludem, Ja zaś będę waszym Bogiem**” (Jr 11,4d). Występuje ono w Wj 6,7: „**I wezmę sobie was za mój lud, i będę wam Bogiem**”. W Biblii Hebrajskiej przymierze określane jest zazwyczaj słowem «בְּרִית»⁴⁷⁶. Egzegeci zauważyli jednak, że w opisach zapowiadających zawarcie przymierza i w opisach zawierania czy odnawiania przymierza zamiast terminu «בְּרִית» mogą wystąpić tak zwane „**formuły przymierza**”⁴⁷⁷. Do nich zaliczają się właśnie określenia z Jr 11,4d i Wj 6,7, a także Jr 31,33, o czym opowie następny punkt pracy.

Zestawienie obu grup formuł znajduje się w Kpł 22,32b–33: Ja jestem Pan, **uświęcający was, wyprowadzający was z ziemi egipskiej, abym był waszym Bogiem**. Ja jestem Pan!

W tej Księdze znajduje się jeszcze bogatsze określenie: Ja jestem Pan, Bóg wasz, który wyprowadził was z ziemi egipskiej, aby dać wam ziemię Kanaan i aby być waszym Bogiem! (25,38).

Problematyka nadania ziemi w związku z zawarciem przymierza należy już do następnego punktu analiz.

b/. Obietnica ziemi opływającej w mleko i miód (אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ) Jr 11,5a) była złożona Mojżeszowi w czasie pierwszego objawienia pod Horebem (Wj 3, 8. 17), a także w nieco innych słowach w pierwszym objawieniu egipskim (6,8), a ponowiona przy nadaniu prawa Paschy (13,5; w nieco odmiennych słowach w 12,25). Bóg obiecał wyprowadzić Izraelitów z niewoli i obdarzyć ziemią.

Izrael po przejściu Morza Sitowia wychwala Pana w pieśni i już dziękuje Mu za wprowadzenie do tej obiecanej ziemi (15,13–18); hagiograf wspomina o niej znów (16,35) w związku z manną, którą Izraelici jedli aż do dnia dojścia do niej.

⁴⁷⁵ Dosłownie: „w dniu Mojego wyprowadzania ich z ziemi Egiptu”. Dokładną analizę zastosowanej tu sekwencji przeprowadzono nieco dalej.

⁴⁷⁶ Występuje ono 284 razy.

⁴⁷⁷ Por. F.–L. Hassfeld, E. Renter, *Przymierze*, dz. cyt., s. 367; F. Rienecker, G. Maier i inni, *Leksykon biblijny*, dz. cyt., s. 674; S. Wypych, *Przymierze i jego odnowa...*, dz. cyt., s. 157, 165–167.